

Bevezető a különszám elé

*Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt
EFOP-1.3.1-15-2016-00001*

*Könyvtárak, múzeumok és közművelődési intézmények
az aktív közösségekért, a fenntartható és fejlődő társadalomért*

Tisztelt Olvasó!

A Könyvtári Figyelő 2018. évi különszáma a „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” EFOP-1.3.1-15-2016-00001 projekt – melynek megvalósítója a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Közhasznú Nonprofit Kft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciuma – keretében megjelenő második folyóiratszám*, mely a projekt szakmai céljaira reflektál. E számban elsősorban a megújuló könyvtári terekkel, azok új funkcióival, illetve a projekt fókuszába helyezett közösségi alapú működtetéssel, az egyre hangsúlyosabbá váló használó- és szolgáltatóközpontú megközelítés mód-szereivel foglalkozunk. A közölt tanulmányok több ponton is kapcsolódnak és reflektálnak egymásra, több oldalról megerősítve a korszerű könyvtár közösségi/nyitott/korszerű/többfunkciós/szolgáltató tér szerepének fontosságát.

E gondolat központi szerepet kapott a „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” projekt II. nemzetközi tudományos konferenciáján is, amelyet 2018. október 15–16-án „Partnerségben a könyvtárral – In partnership with libraries” címmel rendeztünk meg Debrecenben. A konferencia nyitó előadásában *Pier Luigi Sacco*, a milánói IULM Egyetem professzora a könyvtárakat társadalmi hatású

* A Könyvtári Figyelő 2017-es, „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” projekthez kapcsolódó első különszáma többek között a projekt munkacsoportjainak módszertani munkáját, a Községek Hetéhez kapcsolódó programok könyvtári hatását, a társadalmiasítás és a közösségi részvétel kérdéseit, a fiatalok bevonásának lehetőségeit, a gamifikáció szerepét és olvasásnépszerűsítő programokat mutatott be.

színterekként definiálta, hiszen a kultúra nem egyszerűen csak átfogó és fontos ágazata a gazdaságnak, hanem olyan „társadalmi szoftver”, amelyre égető szükség van a társadalmi-gazdasági komplexitás sokféle következményének kezeléséhez.

A debreceni rendezvény fókuszában a könyvtárak közösségépítő szerepe állt, ugyanakkor sikerült bemutatni a projekt eddig elért eredményeit, a különféle kutatásokat és fejlesztéseket, a kulturális terület legfontosabb trendjeit, illetve az ezek megvalósítását támogató online és offline módszereket, valamint az átvethető példákat. Az előadók között a könyvtári, múzeumi, közművelődési terület neves hazai, határon túli és külföldi szakértői szerepeltek, többek között Nagy-Britanniából, Olaszországból, Finnországból, Lengyelországból, Horvátországból, Romániából, Ausztriából. A konferencia két napján a 240 résztvevő 31 előadás, bemutató, és kerekasztal-beszélgetés keretében ismerkedhetett meg a hazai és külföldi innovációkkal, jó gyakorlatokkal. A konferencia előadásaiból tanulmányok készülnek, amelyeket kötetbe szerkesztve, digitális formában tervezünk közreadni a projekt honlapján, a jövő év folyamán.

A „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” projekt összetett célrendszeréhez, kutatási eredményeihez a hazai szakmai gondolkodás, az új innovációk, ideák, külföldi jó gyakorlatok megismerésének igénye, és a megvalósuló kiváló fejlesztések számos ponton kapcsolódnak, ahogy mindezt a különszám is tükrözi, mely a következő témákból állt össze:

Jóna László, a Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet kutatója „*Közterek és közösségek – A hordozható olvasóterem*” címmel írt tanulmányt, amelyben azt mutatja be, hogy a szabadtéri olvasás miért fontos, és hogyan tudja erősíteni a helyi közösségek kapcsolatát. Nemzetközi kutatásokat és sikeresen megvalósított példákat ismertet a közösségi terek modern igényeknek megfelelő kialakítása kapcsán csakúgy, mint külföldi közösségi olvasás-projektek. Ilyen például a UNI projekt New Yorkban, amely egy hordozható olvasóteremben számos innovatív programot kínál valamennyi korosztály számára, vagy hozzánk közelebb, Ausztriában, a városi olvasás túrák megvalósítása.

Kovácsné Koreny Ágnes, a FSZEK főigazgató-helyettese tovább lép az újfajta terek szerepének elemzésén, és „*A könyvtár szerepe és lehetőségei a közösségi jól-létben*” című írásában a térhez kapcsolódó szolgáltatások fontosságát elméleti szempontból is megvilágítja, illetve ehhez kapcsolódóan a közösség által vezérelt intézményi működést mutatja be. Új, kreatív fogalmakat definiál, mint például a méltányos közösségek vagy élhető közösségek, élhető terek, infrastruktúra, valamint a kapcsolatok szerepe. Kötetünk előző tanulmányához is illeszkedik P. Neel amerikai szociológus itt ismertetett tétele, miszerint a közkönyvtárak is közterek. Koreny Ágnes részletesebben bemutatja a placemaking (téralkítás) módszereit és eszközeit, valamint ennek könyvtári alkalmazását, továbbá a közösségvezérelt módon működő könyvtárban jól használható ún. Outcome-based Planning and Evaluation (OBPE) alapú szolgáltatás tervezést.

Virágos Márta ny. egyetemi könyvtárigazgató, a Debreceni Egyetem Informatikai Kara oktatójának „*A jövő könyvtári terei*” című munkája áttekinti a hazai, az európai uniós és nemzetközi jogszabályi és szakpolitikai környezetet, ami ma a felsőoktatást meghatározza, és megvizsgálja, milyen kihívásokkal néz szembe a szektor az újabb hallgatói generációk felsőoktatásba lépése kapcsán. A tanulmány e mellett példákkal illusztrálja, hogy milyen módon birkóztak meg a felmerülő kérdésekkel-problémákkal az egyes felsőoktatási intézmények, illetve azok könyvtárai itthon és külföldön. Bemutatja az innovatív tanuló/könyvtári terek tervezésének, működésének jó példáit, elsősorban a brit fejlesztéseket, hiszen Európában az Egyesült Királyság élen jár ezen a területen. Megállapítja, hogy a közösségi terek kiemelt szerepet kapnak a hallgatók életében is, hiszen a felmérések tanulsága szerint a hallgatók a virtuális információk és elektronikus oktatási anyagok világában is igénylik a könyvtárat mint fizikai teret, csak nem ugyan-

abban a formában, mint korábban – valójában szolgáltató „életterre” van szükségük. Nagyon fontos megállapítás és tapasztalat, hogy a könyvtári terek tervezésének folyamatába a felhasználók bevonása elengedhetetlen – és ennek jó példája a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár (DEENK) egyik kampuszán működő könyvtár közös áttervezése.

Kertész Zoltán, a Békés Megyei Könyvtár osztályvezetőjének „*Alkotó használók – tudásmegosztás és kreatív „piszkos” terek a könyvtárban*” című dolgozata végigvezeti az informatikai fejlesztések történetét a megyei könyvtárban, bemutatva, hogy egykor az első hálózati kapcsolatot igénylő rendszerek használatába is bevonták az olvasókat, és ma már a programozás köré felépített rendezvényeken fogadják a résztvevőket. 3D, Scratch, robotika, kézműveskedés – mindezt kínálja a könyvtár, de ehhez a használók igényei alapján megtervezett ún. „piszkos tereket” is ki kell alakítaniuk az elmélyült, csendes olvasás övezetei mellett, és e terekben a főszerep a közösségé, az alkotásé, a tudásmegosztásé. A tanulmány második részében további tervek mellett a könyvtár és az Életfa Alapítvány Kollabor projektjének megvalósulását követhetjük nyomon, amelynek keretében a Magyarországon is teret nyerő makerspace (alkotótér) koncepció alapján élménypedagógiai központot alakítottak ki.

Istók Anna, a Gödöllői Városi Könyvtár igazgató-helyettese „*Szeretetmárka építése elkötelezett fogyasztókkal*” című írása egyszerre mutatja be a könyvtárakban hasznosítható marketig stratégiákat és sorol fel mára már évtizedes múltra visszatekintő, megvalósult, sikeres marketing-akciókat a saját intézménye gyakorlatából. De mi az a szeretetmárka? Az objektív szempontú megközelítés helyett a márkákat egyre inkább az érzelmekkel lehet a fogyasztókhoz kötni – mondja *Kevin Roberts*, a Saatchi and Saatchi nemzetközi igazgatója. A piaci siker kulcsa, hogy egy ellenállhatatlan márkát alakítsunk ki, amely nem a termékhez, hanem a fogyasztóhoz tartozik. A könyvtár a szeretetmárka kiépítésének négy szintjét határozta meg, amelynek kulcseleme a közösség építése. Kiemelt figyelmet fordítanak a kamaszokra, ennek keretében került sor a Kamaszhíd – azaz a tinédzserek számára kialakított könyvtári rész létrehozására – amely remek példája a felhasználók, a célcsoport bevonásának, a folyamatos együttműködésnek.

Czékmany Anna, a Petőfi Irodalmi Múzeum Múzeumpedagógiai Főosztályának vezetője „*A kultúra interaktív fogyasztói – hogyan vonjuk be a látogatót a szolgáltatás folyamatába*” címmel publikált összefoglaló írásában a PIM múzeumpedagógiai módszereiről, programjairól ír, és mutatja meg, hogy a látogató-központúság hogyan valósul meg a – jellemzően – fiatalabb generáció számára tartott foglalkozásokon. Egy különleges példát is ismertet, amikor egy Iskolai Közösségi Szolgálatot teljesítő fiatal a saját projektje keretében egyszerre mint résztvevő, rendezvényszervező és mint önálló kiállító jelent meg a múzeumban. A társintézményektől tanulni lehet és kell: a PIM rendkívül nívós múzeumpedagógiai tevékenysége és társadalmi felelősségvállalása, – a szociálisan halmozottan hátrányos helyzetű, középsúlyos értelmi fogyatékossgal, illetve autisztikus spektrumzavarral élő fiatalok elkötelezett támogatása, a számukra kidolgozott programjaik – példaértékű.

A kulturális intézmények felelőssége a hátrányos helyzetű, köztük a fogyatékkal élő társadalmi csoportok iránt vitathatatlan. Az információszerzés, közösségépítés „tere” azonban nem feltétlenül fizikai, de éppúgy a fizikai, mint a virtuális térben biztosítani szükséges az egyenlő esélyű hozzáférést. *Nagy Andor* a „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” projekt munkatársa a Cselekvő Közösségek Wiki adatbázisát, különös tekintettel annak esélyegyenlőséget biztosító funkcióira mutatja be. Szerzőnk körüljárja a jogszabályi háttérrel, az elméleti, módszertani környezetet, az akadálymentesítés nehézségeit és eredményeit, illetve a projekt célkitűzéseit is ebben a tárgyban.

Különszámunk könyvszemléjében *Szabó Piroska* a Könyvtártudományi Szakkönyvtár új szerzeményeiből választott ki egy fontos művet, amely a megújulást szolgáló, újragondolt könyvtári terekről szól. „*Olvasótermekből tanulóterek: a könyvtárak mint az informális tanulás színterei*” című összeállításában a „Better library and learning space – Projects, trends and ideas” című, Londonban kiadott kötetet

mutatja be. A jövő könyvtári trendjeit elemző körkép angolszász, európai és ázsiai esettanulmányokat, kitekintést tartalmaz, számos fotóval, illetve mindezekről nagyon hasznos áttekintést kap az olvasó az igen alapos, részletes könyvsvzemplében.

A különszám tanulmányai – csakúgy, mint az említett konferencia előadásai – egyértelműen rámutatnak arra, hogy a technológia és a digitális világ térnyerésével a művelődési, olvasási szokások folyamatosan változnak, emiatt a kulturális intézmények szerepének is át kell alakulnia. A könyvtáraknak és a könyvtárosoknak folyamatosan új helyzetekben, új szerepekben kell helytállniuk. Meg kell találniuk a módot arra, hogyan lehet egy elmagányosodott világban a kultúra lehetőség a közösségfejlesztésre és közösségépítésre, felhasználva a 21. század digitális lehetőségeit is.

Budapest, 2018. november

Giczi András Béla
szakmai vezető

Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt
Országos Széchényi Könyvtár



Tanulmányutak

Belföldi és külföldi tanulmányutakon vehetnek részt kulturális, valamint közigazgatási szakemberek a Cselekvő közösségek projekt szervezésében. A tanulmányutakon a résztvevők hazai és nemzetközi jó gyakorlatokat ismernek meg, kulturális intézményeket, civil szervezeteket látogatnak meg, aktív közösségek tagjaival találkoznak, a szakmai fórumok pedig lehetőséget adnak a tapasztalatcserére, kapcsolatépítésre.

Tanulmányút Erdélybe • Fotó: SZNM

Együtt lenni, együtt tenni jó!
– Közösségek Hete

2018 májusában második alkalommal hirdettük meg országos rendezvénysorozatunkat, melyen ezúttal közel 400 település 600 közössége mutatkozhatott be egymásnak és a nagyközönségnek. A Közösségek Hete a közösségi kezdeményezések erejét, a lakosság aktív társadalmi szerepvállalásának örömeit kívánja népszerűsíteni. Közösségek, szervezetek, intézmények mintegy 800 izgalmas szakmai és közönségprogrammal várták az érdeklődőket. 2018-ban az önkéntes és közösségi akciók, valamint a kulturális örökség bemutatása állt a programok középpontjában.

A Kisfaludi Érték-Mentők Klubja a Kisfaludi Vadasparkban segít a tavaszi nagykarfűtásban • Fotó: Kisfaludi Érték-Mentők klubja

Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás
EFOP-1.3.1-15-2016-00001

Projektgazda (konzorciumvezető):
Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ (SZNM MOKK)
Dr. Cseri Miklós főigazgató
2000 Szentendre, Sztaravodai út 75.

Konzorciumi tagok:
NMI Művelődési Intézet
Nonprofit Közhasznú Kft. (NMI Művelődési Intézet)
Závogyán Magdolna ügyvezető
1027 Budapest, Csalogány utca 47–49.

Országos Széchényi Könyvtár (OSZK)
Dr. Tüske László főigazgató
1014 Budapest, Szent György tér 4–5–6.

A projekt szakmai vezetői:
Dr. Arapovics Mária (SZNM MOKK),
Béke Márton, Dóri Éva (NMI Művelődési Intézet)
Fehér Miklós, Sági Ilona,
Gulyás Enikő, Giczi András Béla (OSZK)

Projektmenedzser: Lukács László

Kövessen minket online!
www.cselekvokozossegek.hu
www.facebook.com/cselekvokozossegek/
www.instagram.com/cselekvokozossegek/131/

Iratkozzon fel hírlevelünkre!
www.cselekvokozossegek.hu/hirlevel/

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg. A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt szakmai megvalósulási elkészítésként az esélyegyenlőség szerepének növelésére, a hátrányos helyzetűek felszórakoztatására és a kulturális javakhoz való egyenlő hozzáférést biztosító lehetőségek megteremtésére szolgál.

Cselekvő közösségek

EGYRE TÖBB A CSELEKVŐ KÖZÖSSÉG
Kulturális intézmények az aktív társadalomért

SZÉCHENYI 2020

MACYSZARASZAG KORMANYVA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A projekt egyik új szórólapjának első oldala. A folytatás a 26. oldalon látható.